(5). Алексеева Л.Л. Российское образование через искусство: традиции, реалии и перспективы. “Педагогика искусства”, № 3, 2010.

(6). Ишмухамедов Р., Абдукодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар. Т., “Истеъдод”, 2008, 180 бет.

(7). Суворова Н. Интерактивное обучение. Новые подходы. М., “Педагогика”, 2005, 186 с.

Kodirova Muxabbatxon Matkarim kizi (Farg‘ona Jamoat salomatligi tibbiyot instituti Tibbiy profilaktika va Jamoat salomatligi fakulteti “Kommunal va mehnat gigiyenasi” kafedrasi assistenti; muxabbatkodirova3@gmail.com)

TIBBIY TA’LIM TALABALARINING EKOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIK TIZIMI

Annotatsiya. *Zamonaviy sivilizatsiyaning ustun xususiyati inson faoliyatining barcha sohalarida namoyon bo‘ladigan ekologik inqiroz bo‘lib qolmoqda: iqtisodiy, ijtimoiy, demografik, ma’naviy va boshqalar. Shu munosabat bilan, ushbu maqolada omon qolish sharti sifatida ekologik xavfsizlikni ta’minlash, ayniqsa, yangi avlod shifokorlarini tayyorlashda mavjud ustuvorliklarni ekologik ustuvorliklarga o‘zgartirishni o‘z ichiga olgan.*

Kalit so‘zlar: *atrof-muhit, ekologik kompetentlik, eksperiment, amaliy mashg‘ulotlar, demografik.*

Кодирова Мухаббат Маткарим қизи (Ферганский медицинский институт общественного здоровья, Факультет медицинской профилактики и общественного здравоохранения, ассистент кафедры “Коммунальной гигиены и гигиены труда”; muxabbatkodirova3@gmail.com)

МЕТОДИЧЕСКАЯ СИСТЕМА РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ.

Аннотация. *Доминирующей чертой современной цивилизации является экологический кризис, который проявляется во всех сферах человеческой деятельности: экономической, социальной, демографической, духовной и других. В связи с этим в данной статье предполагается изменение существующих приоритетов на экологические приоритеты, особенно в подготовке врачей нового поколения, обеспечение экологической безопасности как условия выживания*

Ключевые слова: окружающая среда, экологическая компетентность, эксперимент, практика, демографический.

Kodirova Muxabbat Matkarim kizi (Assistant of the department of Community and Labor Hygiene Faculty of Preventive Medicine and Public Health Fergana Medical Institute of Public Health; muxabbatkodirova3@gmail.com)

METHODOLOGICAL SYSTEM FOR DEVELOPING ECOLOGICAL COMPETENCE OF MEDICAL STUDENTS

Annotation. *The dominant feature of modern civilization remains the ecological crisis, which is manifested in all spheres of human activity: economic, social, demographic, spiritual, etc. In this regard, this article considers ensuring ecological safety as a condition for survival, especially in the training of a new generation of doctors, which involves changing existing priorities to ecological priorities.*

Keywords*: Environment, ecological competence, experiment, practical exercises, demographics.*

Kirish. Bo‘lajak shifokorning ekologik kompetensiyasini rivojlantirish deganda biz kasbiy tayyorgarlik jarayonida bo‘lajak mutaxassisning ekologik kompetensiyasining mavjud darajasini oshirish bilan bog‘liq ekologik kompetensiyaning tarkibiy qismlarini ishlab chiqishga qaratilgan maqsadli, dinamik, izchil talaba shaxsini sifat jihatidan o‘zgartirish jarayonini tushunamiz. Fanlararo va ekotsentrik yondashuvlarga asoslanib, biz kelajakdagi shifokorning ekologik kompetensiyasini rivojlantirishning asosiy xususiyatlarini aks ettiruvchi modelni yaratdik va quyidagi bloklarda taqdim etdik:

1) maqsadli (ekologik yo‘nalishni aktuallashtirish va kasbiy ahamiyatga ega fazilatlarni shakllantirish);

2) mazmunli (ekologik kompetensiya tarkibiy qismlarini, shu jumladan, motivatsion-qiymat, kognetiv, refleksiv-faoliyat va informatsion).

Adabiyotlar tahlili. T.I.Krune[1] tomonidan ishlab chiqilgan model va uni amalga oshirish texnologiyasi, bo‘lajak shifokorlarning kasbiy kompetensiyasining tarkibiy qismlarini shakllantirish uch bosqichda

[1] Круне Т.И. Қурилиш университети муҳандислик ва экология факультети талабаларининг касбий компетенциясини шакллантириш модели. Сибирь педагогик журнали, 2012, 86-бет.

amalga oshirildi: nazariy va amaliy, barqarorlashtiruvchi, ijodiy va faoliyat. Ekologik kompetensiyani shakllantirishga uslubiy yondashuvlar belgilangan:

– tizimli yondashuv (V.G.Afanasev, I.B.Blauberg, O.E.Lebedev, V.N.Sadovskiy, E.G.Yudin), bu ekologik kompetensiyani shakllantirish jarayonini uning tarkibiy qismlarining ajralmas tizimi nuqtayi nazaridan koʻrib chiqishdan iborat boʻlib, ularning doimiy rivojlanishida boʻlgan aloqalari va munosabatlarining xilma-xilligi. Bu tizimni tashkil etuvchi tarkibiy qismlarda yetishmayotgan integral tizim xususiyatlarini va sifat xususiyatlarini aniqlashga imkon berishi haqida ilmiy izlanishlar olib borishgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Oʻquv jarayonining uchligini hisobga olgan holda, bu maqsadga uzluksiz ekologik taʼlimning quyidagi vazifalari hal qilinishi bilan erishiladi: elementar ekologik madaniyatni tarbiyalash, tabiatga hurmat, isteʼmolchilikni rivojlantirish (motivlar), xulq-atvor va faoliyatga erishishga qaratilgan sogʻlom turmush tarzi va atrof-muhit faoliyati holatini oshirish, fundamental ekologik bilimlar asoslarini, amaliy ekologik muammolarni oʻrgatish, atrof-muhit holatini oʻrganish, baholash va oshirish uchun intellektual va amaliy koʻnikma va koʻnikmalar tizimini shakllantirish, har tomonlama shaxsiy rivojlanish: intellektual sohani, hissiy sohani, ixtiyoriy sohani rivojlantirish.

Tadqiqot vazifasi. Talabalarning ekologik kompetensiyasini shakllantirish bu atrof-muhitni muhofaza qilish va yaxshilash boʻyicha amaliy masalalarda tajriba toʻplash, insonparvarlik, hamdardlik, tejamkorlik, atrof-muhit faoliyati natijalari uchun javobgarlik kabi ekologik ahamiyatga ega shaxsiy fazilatlarni oʻzlashtirish orqali ularni ekologik faoliyatga bosqichma-bosqich kiritishning doimiy jarayoni, tabiiy muhit haqidagi bilimlarni eng muhim qadriyat sifatida egallashga hissa qoʻshadigan faol taʼlim texnologiyasi, insonning atrof-muhit bilan oʻzaro taʼsirining tabiati va meʼyorlari va taʼlim ekologik muammolarini ijodiy hal qilish qobiliyati haqidadir.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati barcha fanlarning chuqur ichki tabiatshunoslik birligiga asoslangan talabalar oʻrtasida ekologik kompetensiyani shakllantirish uchun ulardan keng foydalanish imkoniyati bilan belgilanadi; yekologik kompetensiyani shakllantirish darajasini aniqlash uchun diagnostika usullari toʻplamini aprobatsiya qilish, ilmiy asoslangan yondashuvni ilgari surish, oʻquv jarayonining integratsiyasi va birligini, oʻqitish shakllari va usullarini hisobga olgan holda, material tanlashga, talabalar ongida turli xil ekologik bilimlarni birlashtirish mexanizmlarini shakllantirishga qaratilgan turli vaziyatlarni yaratishning oʻziga xos usullari va usullarining tavsifidir.[1]

Kommunal gigiyena fani mashgʻulotlarida talabalarning bilim va koʻnikmalarini oshirishlari, fanni oʻrganishlari va texnik bilimlarni qoʻllashning turli sohalari bilan tanishishlari maqsadida oʻqitishning interfaol usullardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Interfaol taʼlimning mohiyati shundan iboratki, oʻquv jarayoni shunday tashkil etilganki, deyarli barcha talabalar oʻquv jarayoniga jalb qilinadi va oʻzlari bilgan va oʻylagan narsalarini aks ettirish imkoniyatiga ega boʻladilar. Oʻquv materialini oʻzlashtirish jarayonida talabalarning birgalikdagi faoliyati har kim oʻz shaxsiy hissasini qoʻshishini, bilim, gʻoyalar va faoliyat usullari almashinuvini anglatadi.[2]

Tahlil va natijalar. Ekologik kompetensiya umummadaniy, informatsion, oʻzini bilimlarini oʻstirish, kommunikativ, taʼlim va tarbiyaviy va ijtimoiy va fuqarolik turlaridan tashkil topgan boʻlib, u boʻlajak tibbiy taʼlim yoʻnalishi talabalarining kundalik hayotida har kuni duch keladigan tabiat qonuniyatlarini anglashi hamda uni tushunishida fan, texnologiya, muhandislik, sanʼat va matematikaning integratsiyalashuvi natijasida didaktik talablarga asoslanib tashkil etilgan darsdan tashqari mashgʻulotlarda shakllantiriladi.

Boʻlajak tibbiyot taʼlim yoʻnalishi talabalarini tayyorlashda integratsiyalashgan, shaxsga yoʻnaltirilgan hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etishni taqozo etib, kommunal gigiyena fanini oʻqitishning pedagogik-psixologik asoslari hamda samaradorligini oshirish yoʻllarini oʻzida mujassamlashtiradi. Ekologik kompetensiyaga asoslangan yondashuv – taʼlimni modernizatsiyalashuvi natijasida boʻlajak tibbiy taʼlim yoʻnalishi talabalarining gigiyena faniga oid bilim, koʻnikma va malakalarini ijtimoiy qadriyatlar bilan uygʻunlashtirgan holda samaradorligini rivojlantirildi.

Xulosa. Boʻlajak shifokorlarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish holatini aniqlash uchun ekologik komponentni hisobga olgan holda, gigiyena sikli fanlari yordamida boʻlajak shifokorlarning kasbiy kompetensiyasining ekologik komponentini shakllantirish jarayonini diagnostik qoʻllab-quvvatlash mezonlari ishlab chiqilgan. Mezon va diagnostika bazasi quyidagi koʻrsatkichlar va mezonlarni oʻz ichiga olgan: shaxsning gigiyenaga munosabati, kasbiy tibbiy faoliyatga tarjima qilingan (ijtimoiy mezon); inson

---

[1] Давидов В.В. Ривожлантирувчи таълим назарияси. М., "ИНТОР", 1996, 544 бет.

[2] Краевский В.В., Хуторской А.В. Таълим асослари: дидактика ва методика. Талабалар учун ўқув қўлланма, М., "Академия" нашриёт маркази, 2007, 352 бет.

hayoti va sog‘lig‘i va atrof-muhit holati uchun ekologik xavflarning cheklovchi asoslarini tushunish (mavzu mezoni), ekologik xavflarning maksimal bardoshliligini baholash uchun tabiiy fanlar sikli fanlarida fanlararo bilimlarni qo‘llash ustida ishlashga tayyorlik (operatsion mezon). Bo‘lajak shifokorning kasbiy kompetensiyasining ekologik komponentining tegishli elementlariga taalluqli tanlangan mezonlar holatidagi sifat farqlari uning shakllanishining uchta darajasini – reproduktiv, vaziyatli va mahsuldorlikni aniqlashga imkon berdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). Круне, Т.И. Қурилиш университети муҳандислик ва экология факультети талабаларининг касбий компетенциясини шакллантириш модели. Сибирь педагогик журнали, 2012, 86-бет.

(2). Давидов В.В. Ривожлантирувчи таълим назарияси. М., “ИНТОР”, 1996, 544-бет.

(3). Краевский В.В., Хуторской А.В. Таълим асослари: дидактика ва методика. Талабалар учун ўқув қўлланма, М., “Академия” нашриёт маркази, 2007, 352-бет.

(4). Ermakov D.S. Talabalarning ekologik kompetensiyasini shakllantirish. M., MIOO, 2009, 180-bet.

(5). Kodirova, M.M., Muxammadova, G.Q. (2024). Pedagogik texnologiyalar tizimining tibbiyot fanlarini o‘qitishdagi o‘rni. PeDAGOGS, 53(1), 37–41-betlar.

(6). Mukhammadova, G.Q., Kodirova, M.M., Boqijonov, F.A. (2024). The Effect of Industrial Enterprises on Atmospheric Air. British Journal of Global Ecology and Sustainable Development, 28, 5–9 p.

Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna (Urganch davlat Pedagogika instituti mustaqil izlanuvchisi; shukurjonyeldashbayevna@gmail.com)

HOFIZ XORAZMIYNING SHAXS MA’RIFIY-AXLOQIY KAMOLOTIGA OID QARASHLARINING TA’LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI O‘RNI

Annotatsiya. *Mazkur maqolada Hofiz Xorazmiyning shaxs ma’rifiy-axloqiy kamolotiga oid qarashlarining ta’lim samaradorligini oshirishdagi o‘rni, Hofiz Xorazmiyning ma’rifiy-axloqiy qarashlarini chuqur tahlil qilish va ularning ta’lim jarayonlaridagi ahamiyatini yoritishga bag‘ishlangan.*

Kalit so‘zlar: *Hofiz Xorazmiy, shaxs ma’rifiy-axloqiy kamoloti, ma’naviy va axloqiy qadriyatlar, ta’lim samaradorligini oshirishda tarbiya masalalari.*

РОЛЬ ВЗГЛЯДОВ ХАФИЗА ХОРАЗМИ НА ЛИЧНОСТНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И НРАВСТВЕННОЕ РАЗВИТИЕ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. *Данная статья посвящена роли взглядов Хафиза Хорезми на образовательную и нравственную зрелость личности в повышении эффективности образования, углубленному анализу воспитательно-нравственных взглядов Хафиза Хорезми и их значению в воспитательном процессе.*

Ключевые слова: *Хафиз Хорезми, образовательная и нравственная зрелость человека, духовно-нравственные ценности, вопросы воспитания в повышении эффективности образования.*

THE ROLE OF HAFIZ KHWARZMI'S VIEWS ON THE EDUCATIONAL AND MORAL PERFORMANCE OF THE PERSON IN INCREASING EDUCATIONAL EFFICIENCY

Annotation. *This article is devoted to the role of Hafiz Khorezmi's views on the educational and moral development of the individual in increasing the effectiveness of education, an in-depth analysis of Hafiz Khorezmi's educational and moral views and their significance in the educational process.*

Keywords: *Hafiz Khorezmi, educational and moral development of the individual, spiritual and moral values, educational issues in increasing the effectiveness of education.*

Kirish. O‘zbekiston xalqining boy ma’naviy merosi asrlar davomida shakllanib, ulug‘ alloma va shoirlarning ijodiy faoliyati orqali boyib borgan. Xususan, o‘zbek adabiyoti XIV–XV asrlarda Atoiy (XIV asr oxiri – XV asrning birinchi yarmi), Mavlono Lutfiy (1366–1465), Gadoiy (XV asr oxiri), Sakkokiy (XV asr boshi), Hofiz Xorazmiy (XV asrning 30–40-yillari), Alisher Navoiy (1441–1501) kabi qalamkashlar ijodida yangi bosqichga ko‘tarildi. Bu davr o‘zbek adabiyotining rivojlanishida katta ahamiyat kasb etdi. Ayniqsa, Hofiz Xorazmiy o‘zining ijodiy faoliyati bilan ma’rifatparvarlik, insonparvarlik va axloqiy poklik kabi tamoyillarni ilgari surib, o‘z davri va undan keyingi avlodlar uchun mustahkam ma’naviy meros qoldirdi. Bugungi kunda Hofiz Xorazmiy ijodini o‘rganish va uning ma’rifiy-axloqiy qarashlarini zamonaviy ta’lim tizimiga integratsiya qilish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bu nafaqat o‘quv jarayonlarining samaradorligini oshiradi, balki yoshlarda yuksak axloqiy va ma’rifiy qadriyatlarni shakllantirishga yordam beradi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning “Uzluksiz ta’lim tizimida ma’naviy tarbiya asoslarini kuchaytirish lozim va bunda o‘sib kelayotgan avlodning yosh xususiyatlari va intilishlarini hisobga olish zarur” [1;270-b.] degan fikri aynan Hofiz Xorazmiy kabi mutafakkirlarning merosini ta’-